

O'ZBEKISTONDA IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH

Abdullayeva Nafisa Baxtiyor qizi

Qo'qon Universiteti Iqtisodiyot fakultetining 1-kurs talabasi

Annotatsiya: *Iqtisodiyotni erkinlashtirish va bozor mexanizmlarini keng joriy qilish tamoyillariga asoslangan islohotlarning yangi bosqichida davlatning iqtisodiyotdagi rolini kamaytirish va xususiy sektorning ishtirokini kengaytirish bo'yicha navbatdagi ishlarning natijadorligini oshirish bugungi kunda iqtisodiyotni boshqarishning aniq, shaffof va natijaga yo'naltirilgan mexanizmini ishlab chiqishni taqozo etmoqda.*

Kalit so'zlar: *o'zbekiston, iqtisodiyot, o'sish maqsadlari, tadbirkorlik, investitsiyalar, kapital, xususiy sektorlar.*

Shu bilan birga, hududlarda aholining turmush darajasi va sifatini yaxshilash, xususan kambag'allikni qisqartirish vazifalari ko'p jihatdan iqtisodiyotning barcha tarmoq va sohalarining raqobatbardoshligini oshirish hamda tadbirkorlikni rivojlantirish uchun fundamental sharoitlarni yaratib berish hisobiga yangi va barqaror ish o'rinlarini tashkil etish bilan bevosita bog'liqdir.

Bu, o'z navbatida, iqtisodiyotni tarkibiy jihatdan isloh qilish va rivojlanishiga aloqador vazirlik va idoralar faoliyati uyg'unligini ta'minlashni, mavjud muammo va to'siqlarni tezkorlik bilan aniqlash va bartaraf etishga asoslangan zamonaviy va inklyuziv institutsional tizimni joriy etishni talab etadi. Xususan:

birinchidan, makroiqtisodiy barqarorlik, iqtisodiy o'sish maqsadlari va tarkibiy islohotlar o'rtasidagi muvofiqlikni ta'minlash, shuningdek, tashqi va ichki omillar ta'sirida yuzaga keladigan iqtisodiy sikllarni boshqarishning zamonaviy prognozlashtirish modellariga asoslangan samarali tizimi va mexanizmlarini joriy etish jarayoni kechikmoqda;

ikkinchidan, kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish bo'yicha yaxlit tizim va muvofiqlashtiruvchi davlat organi, me'yoriy-huquqiy baza, mezonlar va baholash uslubiyotining mavjud emasligi, shuningdek, ushbu yo'nalishdagi ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va tadbirkorlikka jalb qilish vazifalarining aniq ajratib olinmaganligi sababli tegishli aholi guruhlari bilan amalga oshirilayotgan ishlarning samaradorligi past darajada qolmoqda;

uchinchidan, hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha aniq yondashuv va tamoyillar to'liq shakllantirilmagan, iqtisodiyotning hududiy va tarmoq rivojlanishi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ta'minlanmasdan hamda hududlarni rivojlantirishdagi mavjud salohiyat va "nisbiy ustunlik" mezonlaridan oqilona foydalanish va ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishda inson kapitali va demografik omillar inobatga olinmasdan qolmoqda;

to'rtinchidan, mamlakatda kichik va o'rta biznesni rivojlantirishning aniq yondashuvlarini belgilab olish, tadbirkorlikni moliyaviy va nomoliyaviy qo'llab-quvvatlashning maqsadga yo'naltirilgan, ayniqsa, aholini tadbirkorlikka o'qitish va kasbga o'rgatish ishlarini tizimlashtirish, shu jumladan barcha dasturlar hisobidan ajratilayotgan mablag'larning sarflanish samaradorligini baholash ishlarini tashkil etishda kamchiliklar kuzatilmoqda;

beshinchidan, mamlakat sanoatini rivojlantirishning fundamental drayverlari hisoblangan sohalarda mehnat unumdorligini oshirish, sohaning raqobatbardoshligini kuchaytirish bo'yicha aniq mexanizm va dastaklarga asoslangan yagona industrial siyosat va strategiya ishlab chiqilmagan, shuningdek, mazkur jarayonda texnik reglamentlarni zamon talablaridan kelib chiqib yangilash va samarali foydalanish masalalariga yetarlicha e'tibor qaratilmagan.

Samarali makroiqtisodiy siyosatni yuritish, barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlash, tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali mamlakatda kambag'allikni qisqartirish borasida maqbul davlat siyosatini amalga oshirish tizimini joriy etish maqsadida:

1. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligi O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi (keyingi o'rinlarda — vazirlik) etib qayta tashkil etilsin hamda quyidagilar uning asosiy vazifalari etib belgilansin:

a) makroiqtisodiy siyosatni ishlab chiqish, muvofiqlashtirish va yuritish sohasida:

makroiqtisodiy indikatorlarni tahlil qilish va prognozlash asosida iqtisodiyotni boshqarishning bozor mexanizmlarini joriy etish, iqtisodiyotning real sektori holati, ichki va tashqi bozorlar konyunkturasi hamda global va mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish tendensiyalari bilan bog'liq holda iqtisodiyotning asosiy sohaslarini rivojlantirish strategiyasini shakllantirish;

iqtisodiyotning real sektoridagi holatni oldindan baholash indikatorlarini ishlab chiqish va samarali foydalanish tizimini joriy etish;

inson kapitalini rivojlantirish va mehnat unumdorligini oshirish, ishlab chiqarish va moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash, zarur infratuzilmani shakllantirishga asoslangan iqtisodiy rivojlanishning konseptual yo'nalish va vazifalarini ishlab chiqish va ularning amalga oshirilishini ta'minlash;

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Moliya vazirligi va boshqa idoralar bilan birgalikda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, shu jumladan inflatsiya darajasini pasaytirish va qo'yilgan maqsadlarga erishish borasida muvofiqlashtirilgan siyosatni amalga oshirish;

O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi tomonidan ishlab chiqiladigan eksportni qo'llab-quvvatlash, eksport va importda

tarif va notarif tartibga solish siyosatlarini shakllantirish jarayonida faol ishtirok etish;

qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasida ko'zda tutilgan tadbirlar va islohotlarning mehnat unumdorligi, mahsulot yetishtirish va qayta ishlash hajmlarining o'sishiga, ish o'rinlari yaratilishiga ta'sirini baholash va tegishli takliflar ishlab chiqish;

b) kambag'allikni qisqartirish borasida:

iqtisodiy o'sishning inklyuzivligini ta'minlash, davlat boshqaruvi organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari, jamoat tashkilotlari hamda xalqaro moliya institutlari va xorijiy hukumat moliya tashkilotlari bilan hamkorlikda kambag'allikni qisqartirish bo'yicha strategiya va dasturlarni ishlab chiqish, amalga oshirish va muvofiqlashtirish;

kambag'allikni qisqartirishning aniq dastak va mexanizmlarini ishlab chiqish, xorijiy tajribani inobatga olgan holda kambag'allik darajasini aniqlash mezonlari va baholash uslubiyatini, ijtimoiy ta'minotning minimal standartlari va me'yoriy asoslarini ishlab chiqish va joriy etish;

barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarga erishish chora-tadbirlarini amalga oshirish, yashash minimumi va minimal iste'mol savatini hisoblash metodologiyasini ishlab chiqish hamda aholi daromadlari tabaqalashuvini o'rganish bo'yicha tizimli ishlarni olib borish hamda ularning davlat maqsadli dasturlari bilan o'zaro muvofiqligini ta'minlash;

O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi bilan birgalikda mehnat bozori va uning tarkibini sifat jihatdan rivojlantirish, ishchi kuchi migratsiyasi jarayonlarini tahlil qilish, takomillashtirish hamda mehnat resurslarini taqsimlash borasida o'zaro muvofiqlikdagi ishlarni olib boorish.

O'zbekistonda iqtisodiyotni rivojlantirish haqida maqola yozish juda qiziqarli mavzu. Men bir nechta muhim nuqtalarni taqqoslashga harakat qilamiz:

Iqtisodiy reformalar: O'zbekiston Oliy Majlisida va Prezidentlik maktablari tomonidan o'tgan bir necha yil davomida ko'p qator iqtisodiy reformalar amalga oshirildi. Bu reformalar moliyaviy sezilarni yanada kuchaytirish, tadbirkorlikni oshirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni maqsad qildi.

O'zbekiston, yerli va xorijiy investorlarga qulay shartlar yaratishni maqsad qilgan bo'lib, moliyaviy sezilar va soliq qonunlarini o'zgartirishlar orqali investitsiyalarni jalb qilishga intilishni olib borayotgan. Bu, tadbirkorlarga yangi investitsion mexanizmlari orqali moliyaviy muammoni yanada osonlashtirish imkonini beradi.

Tadbirkorlikni oshirish: Reformalar tadbirkorlik faoliyatini oshirishga duch keltirgan. Sifatli mahsulot ishlab chiqarish, xizmatlar sektoriga e'tibor qaratish, innovatsiyalar va texnologiyalardan foydalanishni tez-tez ta'kidlaydilar. Bu, mamlakatning iqtisodiy jarayonlarini yanada diversifikatsiya qilish, tadbirkorlik darajasini oshirish va yangi ish o'rinlari yaratishni o'z ichiga oladi.

Xorijiy investitsiyalar jalb qilish: O'zbekiston xorijiy investitsiyalarni jalb qilish sohasida ham katta qadamlar qadam olmoqda. Tadbirkorlar uchun xorijiy investorlarga qulay shartlar yaratish, xususan xorijiy kapitalni jalb qilish uchun masofaviy yuritishni osonlashtirish, sarmoyani hisobga olish va davlatning moliyaviy boshqaruvini ko'rib chiqish shunday muhim masalalarga e'tibor qaratilmoqda.

Davlat to'lovlari osonlashtirish: Moliyaviy reformalar davlatning to'lovlar tizimini yanada osonlashtirishni maqsad qilgan. Soliq to'lovlari tizimi va soliq qo'llab-quvvatlashni yangilash orqali tadbirkorlarga qulay shartlar yaratish, ularning moliyaviy rivojlanishini ta'minlash uchun muhimdir.

Infrastrukturani rivojlantirish: Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun muhim bir qism ham infrastrukturani rivojlantirishdir. Transport, kommunikatsiya, energiya tarmoqlari va boshqa sohalar uchun yangi loyihalar, modernizatsiya va rivojlantirish ishlari katta ahamiyatga ega.

Bu reformalar O'zbekiston iqtisodiyotining o'zining rivojlanish bosqichiga keltirib chiqqan o'tgan yillarda katta o'zgarishlarga olib keldi. Sizning qaroringizcha, bu jarayonlar mamlakatning iqtisodiyotini yanada kuchaytirish va xorijiy investorlarni jalb qilish yo'lida muhim vazifalar o'rniga ega.

Xususiy sektorlar: O'zbekistonda energetika, qurilish materiallari, oziq-ovqat sanoati, transport va logistika sohalariga katta e'tibor berilmoqda. Bu sohalarda rivojlanishga investitsiyalar kiritilmoqda.

Energetika: O'zbekiston o'z energiya sohasini yanada rivojlantirishni o'ylayapti. Bu shu bilan birga, alternativ energiyadan foydalanish, energiya samaradorligini oshirish va energiya tarmoqlarini modernizatsiya qilish maqsadga muvofiq ishlar olib borilmoqda. Bunday rivojlanish energiya iste'moli sohasidagi innovatsiyalarni ham o'z ichiga oladi.

Qurilish Materiallari: Qurilish materiallari sohasida investitsiyalar kiritilayapti, chunki mamlakatda yangi qurilish loyihalari va ob'ektlarining rivojlanishi uchun katta ehtiyoj bor. Bu soha shuningdek, energetika ta'minoti va isitish-texnika sohasidagi yangiliklarga ham imkon beradi.

Oziq-ovqat Sanoati: Oziq-ovqat sanoati ham O'zbekistonda rivojlanayotgan sohalardan biri hisoblanadi. Sifatli mahsulotlar ishlab chiqarish, eksportga mo'ljallangan mahsulotlar yaratish va maxsus qismlarda innovatsiyalarni olib borish uchun katta imkoniyatlar mavjud.

Transport va Logistika: O'zbekiston transport va logistika sohasiga ham katta e'tibor qaratilmoqda. Bu soha infrastruktura rivojlanishi, transport tizimlarining optimallashtirilishi, tashuv tizimlarining rivojlanishi va xalqaro savdo munosabatlari yaxshilanishi bilan bog'liq bo'lib, yangi investitsiyalar va innovatsiyalar bu sohaning yanada rivojlanishiga yordam beradi.

Bu xususiy sektorlar O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishida katta rol o'ynaydi. Har bir soha o'zining mahsulotlari, xizmatlari va yutuqlari orqali

iqtisodiyotga katta daraja da yordam beradi. Shu bilan birga, bu sohalarda rivojlanish uchun investitsiyalar va innovatsiyalar kiritilishi muhimdir, chunki bu mavzular mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi va mustaqilligiga o'z hissasini kiritadi.

Innovatsiyalar va texnologiyalar: Iqtisodiyotni rivojlantirishda innovatsiyalar va texnologiyalar o'z o'rinini egallamoqda. Startaplar va innovatsion loyihalar uchun dastlabki moliyaviy yordam ta'minlanmoqda.

Startaplar va Innovatsion Loyihalar Uchun Moliyaviy Yordam: O'zbekiston hokimiyati innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash uchun moliyaviy yordam ta'minlashni jiddiy qilib olib borgan. Bu tadbirlar orasida innovatsion loyihalarni amalga oshirish, startaplar va yosh tadbirkorlar uchun moliyaviy qo'llab-quvvatning ta'minlanishi, dastlabki tashkilotlar uchun qulayliklar yaratish kabi imtiyozlar kiritilgan.

Texnologik Innovatsiyalar va Savdo Markazlar: Savdo markazlarida xalqaro standartlarga mos innovatsion texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlar kiritilmoqda. Bu, savdo jarayonlarini optimallashtirish, ma'lumotlar almashishni osonlashtirish, xarajatlar va vaqtni kamaytirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi.

IT sohasi rivojlantirilishi: O'zbekistonda IT sohasi ham yanada rivojlanayotgan. Dasturiy ta'minotlar, ma'lumotlar bazalari, kibernetika, ishlab chiqarish samaradorligi va boshqa sohalar IT sohasidagi innovatsion faoliyatning muhim qismlari hisoblanadi.

Akademik Sohalar va Biznes Birlashmalari: Akademik institutlar, kollejlilar va biznes birlashmalari orqali yangi innovatsion loyihalar uchun yo'l ochilmoqda. Texnologik ta'minotlarni rivojlantirish, mahsulotlar va xizmatlar savdo o'rtasida innovatsiyalar ta'qib qilinishida katta o'rin egallaydi.

Blockchain va Xavfsizlik Texnologiyalari: Soha xavfsizlik va blockchain texnologiyalari ham o'zbek innovatsiyalarida muhim o'rin egallamoqda. Bunday texnologiyalar ma'lumotlar himoyalash, to'lov jarayonlarini osonlashtirish va boshqa sohalar uchun ham e'tiborli bo'ladi.

Innovatsiyalar va texnologiyalar O'zbekistonning iqtisodiyotini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Bu soha rivojlanishiga katta moliyaviy yordam va dastlabki yordam ta'minlash tadbirlari juda muhimdir. Bu jarayonlarni mustahkamlash orqali mamlakat xalqaro savdo va investitsiyalarda ko'proq ishtirok qilish va innovatsion loyihalar uchun o'z qulay sharoitlarini yaratishga intilishga olib kelaydi.

Tadbirkorlikni oshirish: Tadbirkorlik faoliyatini oshirish uchun qo'llanilayotgan qonunlar va dasturlar murakkablashtirilmoqda. O'zbekistonda tadbirkorlikni oshirishni o'rganish uchun kasbiy tayyorlov va maqomli kadrlarni o'qitishda ham katta e'tibor berilmoqda.

Moliyaviy boshqaruv: Moliyaviy boshqaruv sohasida ham o'zaro ishonchli muloqotlar va xorijiy moliyaviy tajribalar almashish o'z o'rinini egallamoqda. Bu, xalqaro iqtisodiyotga integratsiyani oshirishning muhim qismi.

Tuzilma islohotlari: Huquqiy tuzilmalar va iqtisodiyoti o'zaro bog'liqligini oshirishda ham samarali ishlar olib borilmoqda. Tadbirkorlar va investorlar uchun ko'proq imtiyozlar taqdim etilmoqda.

Xalqaro hamkorliklar: O'zbekiston xalqaro iqtisodiy tashkilotlar bilan hamkorliklarni rivojlantirishda faol ishtirok etmoqda. Bu, xorijiy kapital va tajribaga ega mamlakatlardan o'qishlar uchun ham muhimdir.

Bu tushunchalar ustida maqola yozishni o'ylaysizmi? Bunday strategiyalar o'zbek iqtisodiyotini oshirish uchun muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://lex.uz/docs/-4776669>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/iqtisodiyotni-rivojlantirish-va-liberallashtirishning-o-ziga-xos-xususiyatlari-1>
3. <http://nhrc.uz/oz/news/m12441>